

Besöksrapport

Häktet Örebro

Inspektion inom ramen för Opcatverksamheten
Februari 2026

BESÖKSRAPPORT

Datum
2026-05-13

Dnr
O 7-2026

Sid
1 (9)

Opcat-inspektion av Kriminalvården, häktet Örebro, den 17 och 18 februari 2026

Inledning

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten.

Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s konvention mot tortyr (Optional Protocol to the Convention against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas frihetsberövade. I Sverige har JO tilldelats detta uppdrag. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s webbplats.

På uppdrag av justitieombudsmannen Katarina Pahlsson genomförde Opcat-enheten en inspektion av Kriminalvården, häktet Örebro den 17 och 18 februari 2026. Inspektionen var inriktad på de intagnas möjligheter att dagligen komma ut ur cellen och omfattade följande frågor.

- Den fysiska miljön: Hur ser de fysiska förutsättningarna ut för vistelse utanför cellen?
- Innehållet i de intagnas tid utanför cellen: Vad består tiden utanför cellen av?
- Personalens bemanning och bemötande: Är personalen bemannad för att kunna hantera frågor om de intagnas möjligheter att komma ut ur cell och hur bemöts de intagna?

Bakgrund

Sverige har återkommande fått kritik för att de intagna i svenska häkten blir isolerade. Bland annat har flera FN-kommittéer, t.ex. Committee against Torture (CAT), som övervakar hur Sverige lever upp till förpliktelserna enligt konventionen mot tortyr, påtalat att Sverige måste vidta åtgärder för att förebygga de negativa effekter som långvarig isolering kan innebära, särskilt för unga intagna. Svenska myndigheter har vidare t.ex. uppmanats att säkerställa att samtliga intagna ges möjlighet att tillbringa en skälig del av dagen utanför cellen och att de då kan utöva meningsfulla aktiviteter av skiftande slag. JO har följt dessa frågor under flera år.¹

¹ Se t.ex. rapport från Opcat-enheten 2020 Tema isolering av intagna i häkte, ärendena O 21-2023 och O 23-2023 samt CAT:s senaste granskning av Sverige 2021, (CAT/C/SWE/CO/8, p. 8, 16(a), 16(b)).

Det är mot denna bakgrund den aktuella inspektionen har genomförts. Det som närmare granskades var vilka möjligheter de häktade som är placerade på restriktionsavdelningar har att komma ut ur cellen och vad denna tid består av. Kartläggningen har innefattat de fysiska förutsättningarna för att de intagna ska kunna komma ut ur cellen, hur personalens bemanning påverkar dessa frågor samt hur personalen bemöter de intagna. Särskild vikt har lagts vid förhållandena för frihetsberövade barn, dvs. intagna som är under 18 år.

Häkteslagen reglerar de intagnas möjligheter att komma ut ur cellen. Där framgår i korthet att en intagen ska beredas lämplig sysselsättning om det är möjligt, få tillfälle att vistas utomhus minst en timme varje dag om det inte finns synnerliga skäl mot det, ges möjlighet att på lämpligt sätt ägna sig åt förströelse samt få ta emot besök och ha elektronisk kommunikation med en annan person i den utsträckning som lämpligen kan ske. Det är särskilt lagreglerat vad som gäller för barns mellanmänniska kontakter. Den som är under arton år och som är häktad och intagen i häkte har således rätt att vistas med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag. Kontakterna ska vara isoleringsbrytande, vilket innebär att de ska vara meningsfulla.²

Därutöver finns vissa internationella regler och normer som Kriminalvården måste beakta. Både FN och Europarådet har antagit särskilda regler för behandlingen av frihetsberövade personer (de s.k. Mandelareglerna respektive de europeiska fångelsereglerna). Reglerna är inte bindande, men de har en principiellt viktig betydelse då de ska vägleda medlemsstaterna och deras myndigheter. Av särskilt intresse i sammanhanget är att en intagen enligt Mandelareglerna anses vara isolerad om han eller hon vistas i ensamhet under mer än 22 timmar per dygn. En intagen anses långvarigt isolerad om han eller hon vistas under sådana förhållanden i en period som överstiger 15 dagar.³

Europarådets kommitté mot tortyr, CPT⁴, gör regelbundna besök i rådets medlemsstater och ger rekommendationer till respektive land som ska förbättra situationen för frihetsberövade personer. CPT publicerar även mer generella uttalanden om tematiska frågor, bl.a. i särskilda standarder och i årsrapporter. Dessa rekommendationer och uttalanden är inte heller bindande men har en stor tyngd och är också vägledande för medlemsstaterna. Det kan särskilt noteras att en målsättning enligt CPT bör vara att alla intagna ska ges möjlighet att tillbringa åtminstone åtta timmar per dag utanför sin cell.⁵

² Se 2 kap. 5 a-8 §§ och 3 kap. 1 och 4 §§ häkteslagen (2010:611).

³ Se Mandelareglerna, regel 44.

⁴ European Committee for the Prevention of Torture and Inhumane or Degrading Treatment or Punishment.

⁵ Se t.ex. CPT/Inf (2021) 20, p. 40.

Häktet Örebro

Häktet Örebro är ett häkte med platser för intagna med restriktioner. Enligt Kriminalvårdens beslut om antal platser vid anstalter och häkten per den 1 januari 2026 har häktet sammanlagt 73 platser, varav 12 platser för dubbelbeläggning och fyra tillfälliga platser (f.d. transportceller). Häktet öppnades 1994 och ligger i polishuset.

lakttagelser, konsekvenser och risker samt JO:s rekommendationer

Den fysiska miljön

lakttagelser

Häktet har tre avdelningar där intagna stadigvarande vistas. På avdelning ett och två finns enbart häktade med restriktioner. På avdelning tre finns såväl häktade med restriktioner som de som har fått sina restriktioner hävda. Avdelningarna ligger på ett och samma plan i huset.

Förutom korridorer med celler finns rastgårdar, motionsrum, duschar, samtalsrum och TV-rum. På avdelning två och tre finns även kök där intagna förutom att laga mat och baka också kan spela spel och samtala med personal. Avdelning tre har ett pysselrum och ett större kök med TV och soffgrupp. På avdelning två ligger ett bibliotek och ett rum för andlig verksamhet. Alla nämnda utrymmen används för isoleringsbrytande verksamhet (IBÅ). Häktet har tre besöksrum, men två av dessa är belagda med intagna. Lokalerna är generellt sett av äldre standard. JO:s medarbetare noterade att det fanns mögel i taket i en av duscharna på avdelning tre.

Häktet har två *rastgårdar*, en på byggnadens tak och en i anslutning till avdelning tre. I stort sett alla rastgårdarna har väggar i betong och är sparsamt inredda. Den på taket består av tio ”tårtbitar” som är utrustade med sittbänkar. Rastgården tillhörande avdelning tre består av ett större och några mindre utrymmen. I det större finns ett bord med sittplatser och några sittbänkar. Enligt uppgift fungerar inte avrinningen i brunnen tillfredsställande i detta utrymme. En i personalen beskrev att personalen regelbundet får rensa brunnen för att intagna ska kunna vistas där.

De intagna får i regel vistas ensamma på en rastgård och det finns inget att sysselsätta sig med. I samtal beskrev intagna rastgårdarna som smutsiga, tråkiga och att det inte finns något att göra där. En intagen tyckte att rastgården är som ”en råttbur”. Flera tackar ibland nej till att gå ut eller väljer en kortare tid än de erbjuds. Möjligheten att se ut från rastgårdarna är tämligen obefintlig eftersom fönstren är frostade och delvis vinklade. En intagen beskrev att han ville ”se att livet utanför fortfarande rör på sig” men att det inte var möjligt.

Alla avdelningar har ett eget *motionsrum*. Rummen är olika stora, det på avdelning ett är knappt 10 m² stort. Rummen är utrustade med konditionsmaskiner och redskap för kroppsviktsträning. I två av dem finns även ett pingisbord. Flera intagna tyckte att utrustningen inte var tillräcklig och att deras motivation till träning minskar på grund av det.

Konsekvenser och risker

Möjligheten att dagligen vistas utomhus är central för en person som återstående tid av dygnet är inlåst inomhus.⁶ Det är därför bekymmersamt att intagna upplever att miljön på rastgården så bristfällig att de väljer att avstå från att gå ut. JO:s medarbetare kunde för egen del konstatera att miljön inte är särskilt inbjudande och att möjligheten att se ut från rastgården över omgivningarna är högst begränsad eller t.o.m. obefintlig. Att under en längre tid inte få frisk luft och inget ordentligt dagsljus riskerar att påverka de intagnas välmående och kan få konsekvenser för deras psykiska och fysiska hälsa. I samma riktning talar det förhållandet att det från rastgårdarna knappt går att se ut över omgivningarna.

En intagens fysiska och psykiska mående påverkas även av fysisk träning och motion.⁷ Det är i praktiken endast möjligt att motionera i motionsrummen, inte utomhus på rastgårdarna. Motionsrummet på avdelning ett är inte ändamålsenligt sett till både dess storlek och antalet intagna som vistas på avdelningen. Det är också otillfredsställande att det saknas utrustning för att utöva någon form av fysisk aktivitet på rastgårdarna.

Det är inte acceptabelt att de sanitetsutrymmen som de intagna ska använda är ofräscha och dåligt underhållna eller att intagna behöver vistas på rastgårdar där avrinningen inte fungerar. Undermåliga fysiska förhållanden riskerar att förstärka de negativa följderna av ett frihetsberövande.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar Kriminalvården att säkerställa

- att den fysiska miljön på rastgårdarna ger intagna möjlighet att motionera eller utöva annan fysisk aktivitet och att se ut över omgivningarna,
- att avrinningen fungerar tillfredsställande på alla rastgårdar, och
- att samtliga sanitetsutrymmen hålls rena och är väl underhållna.

Innehållet i de intagnas tid utanför cellen

lakttagelser

En stor del av tiden utanför cellen spenderas i ensamhet. Det gäller i huvudsak vistelse på rastgården eller i motionsrummen på avdelningarna. Om en intagen delar cell med en annan intagen eller har samsittning kan de vistas tillsammans i motionsrummet och på rastgården. Vid tidpunkten för inspektionen fanns det elva godkända samsittningar. Det fanns inte någon restriktionsgrupp i häktet.

Samtliga intagna tillfrågas i samband med att frukosten delas ut om de vill ha sin promenad, dvs. gå ut på *rastgården* under dagen och i så fall om de vill vara ute 30 eller 60 minuter. Utifrån svaren läggs ett schema för hur och när de intagna ska få

⁶ Se Mandelareglerna, regel 23 och europeiska fängelsereglerna, regel 27.

⁷ Se Mandelareglerna, regel 23, europeiska fängelsereglerna, regel 27(1)-(2) och CPT/Inf(2017)5-part, p. 58 och p. 68.

komma ut på promenad. Intagna uppgav att om de blir erbjudna att gå ut på rastgården på morgonen och tackar nej så får de ingen ny chans den dagen. Flera uppgav att det hade hänt att de ville gå ut ytterligare 30 minuter när de valt 30 minuter från början, utan att de fått möjlighet till det. Det kom också fram att intagna missat sina tider för utomhusvistelse p.g.a. att de haft besök eller varit upptagna med att borsta tänderna, utan att de fått en ny chans. Ledningen bekräftade att när planeringen är lagd så är den svår att ändra, och uppgav även att det är svårt att få ut alla intagna 60 minuter varje dag. JO:s medarbetare talade också med intagna som regelbundet avstår promenad och som därför inte hade varit ute på länge.

De intagna har i regel möjlighet att gå till *motionsrummet* var tredje dag för att träna under 60 minuter. Samma dag får de även möjlighet att *duscha*. De intagna tillfrågas var tredje dag i samband med frukosten delas ut om de vill träna och duscha. Om de tackar nej får de ingen ny chans senare under dagen. JO:s medarbetare samtalande med intagna som önskade att få duscha oftare. En intagen uppgav att han p.g.a. ett rumsbyte hamnade i otakt med schemat och fick vänta fem-sex dagar för att få duscha.

Tiden utanför cellen som spenderas tillsammans med någon annan sker i huvudsak inom *IBÅ-verksamheten*. Denna är i första hand avsedd för de intagna barnen. Barnen vistas då vanligen ensamma tillsammans med en eller två i personalen. Inom *IBÅ-verksamheten* kan de intagna exempelvis samtala, måla, pyssla, spela spel, titta på film, spela pingis och vistas i biblioteket. Barnen kan även få skolundervisning eller laga mat och baka i köket.

Intagna kan även få ta emot besök av frivilligorganisationer och NAV medarbetare (Nämnden för Andlig Vård, dit det finns präster, pastorer, diakoner och imamer knutna). Besök från frivilligorganisationer sker antingen i köket eller i pysselrummet på avdelning tre medan besök från NAV framför allt äger rum i cellen.

Det finns två typer av förtroendejobb som kan tilldelas vissa intagna, städning och att sköta tvätt. Jobben roteras inte eftersom det enligt ledningen tar tid att lära sig ett jobb. Vidare behöver intagna visa sig lämpliga för uppdraget. Ledningen förklarade att det sker en naturlig rotation i samband med att intagna lämnar häktet. Vid samtal med intagna uttrycktes önskemål om att få jobba.

Häktet gör sammanställningar över vilken isoleringsbrytande tid de intagna barnen får. Det kan också finnas anteckningar i häktesplanen för det fall barnet är föremål för isoleringsbrytande åtgärder. Vid en översiktlig granskning av två månaders sammanställning av vistelse med annan utanför cell kunde konstateras att för majoriteten av de granskade dagarna verkar inte kravet om minst fyra timmar per dag ha uppnåtts för de två barnen som under den perioden vistades i häktet. I samtal med ledningen och personalen gavs emellertid en samstämmig bild av att häktet i regel uppfyller kravet om minst fyra timmar per dag men att personalen

brister vad gäller dokumentationen. Endast i ett fåtal fall framgick av sammanställningen om barnet hade tackat nej till IBÅ.

Häktet gör sammanställningar även för tiden som vuxna intagna spenderar utanför cellen. Det kan även finnas anteckningar i den intagnes häktesplan för det fall han eller hon är föremål för isoleringsbrytande åtgärder, vilka dock inte alltid motsvarade uppgifterna i sammanställningen. Någon uppgift om i vilken utsträckning isoleringsbrytande åtgärder faktiskt erbjuds vuxna gick inte att få fram. Utifrån uppgifter från de vuxna som JO:s medarbetare talade med kan dock den slutsatsen dras att det är fråga om en mycket begränsad omfattning. Flera av de vuxna som intervjuades uppgav att de sällan eller aldrig får tillfälle att vistas utanför cellen, trots att de hade varit frihetsberövade en längre tid.

Konsekvenser och risker

Den fysiska miljön på rastgården påverkar intagnas vilja gå ut på promenad. Även organisationen av verksamheten har betydelse för i vad mån intagna faktiskt kommer ut dagligen. Mot bakgrund av utomhusvistelsernas betydelse för intagnas hälsa är det problematiskt att intagna inte får komma ut senare under dagen om de tackat nej när frågan om detta ställs tidigt på morgonen eller varit upptagna med annat, t.ex. haft besök. Vidare är det allvarligt att flera intagna förklarade att de inte hade varit ute på en längre tid. Det inhämtade uppgifterna väcker därtill frågor om hur häktet arbetar med att motivera och underlätta för de som ofta avstår utomhusvistelse.

Motsvarande frågor väcks beträffande tillgången till motionsrummen. De intagna har inte möjlighet att utnyttja motionsrummet om de inte direkt på morgonen tydligt anger att de vill det under dagen. De kan alltså inte ändra uppfattning under dagens gång. Avsaknaden av flexibilitet innebär en risk för att intagna som vill eller som skulle må bra av att komma ut till motionsrummet inte får det. Vidare framstår en möjlighet att få motionstid var tredje dag som alltför begränsad.

Det är en självklarhet att en intagen ska få möjlighet att sköta sin personliga hygien på ett lämpligt sätt. Det är en viktig del i respekten för de intagnas värdighet och privatliv. Att endast ha möjlighet att duscha var tredje dag framstår som sällan.⁸ Det är inte godtagbart om en intagen p.g.a. rumsbyte fick vänta upp till sex dagar för att få duscha.

Det är visserligen positivt att häktet kan erbjuda vissa förtroendjobb till de intagna men en brist att jobben inte roteras så att fler kan ges möjlighet att komma ut ur cell. Det är tydligt att möjligheterna till sysselsättning är alltför begränsade.

När det gäller innehållet i IBÅ-verksamheten kan konstateras att det ofta är fråga om ren förströelse i form av t.ex. pyssel eller titta på TV. Vissa barn uttryckte att detta i längden blev enformigt och enahanda. Ett barn uppgav att ”det är tråkigt och

⁸ Se europeiska fängelseregler, regel 19(4) och CPT/Inf(2021)5-part, p. 73.

finns lite saker att göra. Efter ett tag har man sett alla filmer som finns”. Det kan vidare ifrågasättas om aktiviteterna är anpassade för övriga intagna. Om aktiviteterna upplevs som tråkiga, eller är svåra att hålla igång under en längre tid, är risken att de intagna avstår från att delta. Det är grundläggande att intagna får tillgång till meningsfulla aktiviteter av varierat slag.⁹

JO:s granskning av två månaders sammanställning visar att under nästan hälften av dagarna hade de båda barnen inte erbjudits fyra timmar IBÅ per dag. Om dessa uppgifter stämmer är det mycket allvarligt. Att dokumentationen brister och att det inte regelmässigt antecknas om ett barn avstår från IBÅ innebär det en risk för att häktet i praktiken inte uppfyller lagkravet. Det föreligger därmed en risk för att även barnen kan komma att bli isolerade. Det är därför viktigt att häktet följer upp varje barns deltagande i IBÅ-verksamheten. Insatserna måste också dokumenteras.

Intagna som är vuxna spenderar större delen av sin tid i cellen. När de kommer ut vistas de för det mesta i ensamhet eller tillsammans med någon annan kortare stund. Häktet är alltså långt ifrån att erbjuda de intagna två timmars isoleringsbrytande åtgärder per dag, vilket är myndighetens egen målsättning. Konsekvensen av detta är att en överväldigande majoritet av de intagna i häktet är isolerade, och flera måste anses vara långvarigt isolerade. Det är helt oacceptabelt. Isolering riskerar att medföra allvarliga psykiska men ibland även fysiska skador. Negativa hälsoeffekter kan uppstå redan efter ett par dagars isolering och riskerna ökar med varje dag som isoleringen pågår.¹⁰ För intagna är alltså isoleringsbrytande åtgärder av grundläggande betydelse för att motverka de negativa följderna av frihetsberövandet.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar Kriminalvården att säkerställa

- att samtliga intagna får en reell möjlighet att dagligen gå på promenad samt att de ska kunna ändra inställning och komma ut under olika tider under dagen,
- att samtliga intagna får möjlighet att utöva motion i stor utsträckning och att det finns en beredskap för att intagna ska kunna ändra inställning om de tidigare har avböjt,
- att det finns en flexibilitet som möjliggör att intagna vid behov får duscha oftare än var tredje dag,
- att fler intagna får tillfälle till sysselsättning,
- att variationen av de isoleringsbrytande åtgärderna utökas,
- att samtliga intagna över 18 år får minst två timmar meningsfull mellanmännisklig kontakt dagligen,

⁹ Se Mandelareglerna, regel 64 och 104-105, europeiska fängelsereglerna, regel 25,27(4) och 27(6), CPT/Inf(2017)5-part, p. 58 och CPT/Inf (2021) 20, p. 40.

¹⁰ Se t.ex. rapport från Opcat-enheten 2020 Tema isolering av intagna i häkte med där gjorda hänvisningar.

- att varje barn varje dag under veckan får minst fyra timmar meningsfull mellanmänsklig kontakt, och
- att dokumentation och uppföljning av IBÅ-verksamheten för varje barn sker på ett strukturerat sätt, inklusive om de avstått att medverka.

Personalens bemanning och bemötande

lakttagelser

Enligt ledningen bemannar tre personer IBÅ-verksamheten fyra dagar i veckan, medan två personer tjänstgör där torsdagar och helger. Därutöver finns det en IBÅ-samordnare. Varje morgon görs ett schema för hur personalresurserna ska fördelas. Om det finns tillgänglig personal i andra delar av verksamheten kan de förflyttas till IBÅ-verksamheten. Dessa extra resurser tas dock i anspråk om det händer något oväntat.

När IBÅ-verksamheten planeras för dagen är utgångspunkten att alla intagna barn ska erbjudas IBÅ fyra timmar per dag. Ledningen beskrev att häktet i regel klarar denna målsättning om inte antalet barn är alltför stort. Vad detta antal uppgår till gick inte att få fram. Däremot kunde häktet enligt ledningen i regel klara lagkravet om fyra timmar när det finns två inskrivna barn. Under en period föregående år hade det samtidigt funnits åtta-nio inskrivna barn, vilket personalen beskrev som en tuff situation. Då krävdes mycket extra personal.

Om det finns tillräckligt med personal kan häktet även erbjuda intagna i åldersspannet 18–21 år tid utanför cellen. Därefter prioriteras personer över 21 år. Av samtal med personal stod det klart att vuxna mycket sällan kommer ut ur cellen. I de få fall vuxna får isoleringsbrytande åtgärder är det fråga om kortare vistelsetid i t.ex. TV-rummet, eller pysselrummet. Såväl personal som intagna uppgav att intagna som delar cell med en annan intagen eller har samsittning blir erbjudna färre aktiviteter. Personal framhöll att barnens IBÅ sker på bekostnad av de vuxna intagna.

De intagna uttryckte att de oftast bemöts på ett bra sätt av personalen även om det kan skilja sig åt mellan olika personer. Några intagna beskrev dock att det kan dröja innan någon kommer om de ringer på och behöver hjälp med något.

Konsekvenser och risker

En avgörande faktor för att IBÅ-verksamheten ska kunna bedrivas är att det finns tillgängliga personalresurser till den. Vid tiden för inspektionen befann sig endast två barn i häktet. Trots att det var så få barn klarar inte häktet av att få ut övriga intagna ur cellen i någon större utsträckning. Det kan konstateras att verksamheten redan för ett fåtal barn innebär att utrymmet att motverka isolering bland övriga intagna är mycket begränsat. Med den prioriteringsordning utifrån den intagnes ålder som tillämpas i häktet finns det därtill en risk för de som mår dåligt inte ens uppmärksammas. Det är uppenbart att det finns en sårbarhet i häktets bemanning. Som tidigare konstaterats blir de vuxna intagna isolerade i en grad som inte är acceptabel och kan medföra hälsorisker.

Det är av yttersta vikt att intagna bemöts på ett respektfullt sätt och att personalen bistår dem med det de behöver. Det är därför problematiskt om intagna utan godtagbara skäl får vänta innan de får hjälp. Bristande närvaro av personal kan leda till en ökad otrygghet hos de intagna. Sådana konsekvenser är självklart inte rimliga.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar Kriminalvården att säkerställa

- att IBÅ-verksamheten är bemannad på ett fullgott sätt alla dagar i veckan,
- att det finns ett strukturerat arbete med att bevaka samtliga intagnas behov av isoleringsbrytande åtgärder, och
- att personal kan arbeta klientnära och finnas tillgängliga för de intagna samt att intagna inom rimlig tid får den hjälp som är motiverad.

Dokumentet har fastställts digitalt av justitieombudsmannen Katarina Pålsson och har ingen underskrift.